

ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล “เซเว่นบุ๊กอวอร์ด”

พ.ศ. 2558-2560

Reflections of Thai Society in Young Adult Literature Awarded by Seven Book Awards during 2015 – 2017

Lu Yanwei*, อีตา โมสิกรัตน์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : saiyawei@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลเซเว่นบุ๊กอวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 โดยวิเคราะห์นวนิยายที่ได้รับรางวัลเซเว่นบุ๊กอวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 จำนวน 6 เล่ม และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายที่ได้รับรางวัลเซเว่นบุ๊กอวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 สะท้อนให้เห็นภาพสังคมไทยในมุมมองและทัศนคติของนักเขียน โดยนำเสนอให้เห็นความแตกต่างกันของคนไทยในสังคมเมืองและสังคมชนบท 4 ด้าน ได้แก่ 1) ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ 2) การศึกษาของเยาวชนในครอบครัว และในระบบโรงเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านทรัพยากรการศึกษา 3) วัฒนธรรม ด้านความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ในชุมชน และค่านิยมของคนไทย

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน สังคมไทย วรรณกรรมเยาวชน

Abstract

This research aimed to analyze reflections of Thai society in young adult literary works which were awarded the Seven Book Awards, during 2015 – 2017 A.D. Six awarded books were analyzed; the research findings were reported as a descriptive analysis.

It was found that the awarded novels during 2015 – 2017 A.D. reflected Thai society from the authors' point of views and ideas focusing on the difference between urban and rural societies. Four areas were noticed, which were: 1) ways of life, environment, and professions; 2) education of children in families and in formal schools, which were subjected to educational resources; 3) culture, relating to beliefs and traditions; and 4) relationships between family members, communities and values of Thai people.

Keyword : reflections, Thai society, Young adult literary works

บทนำ

วรรณกรรมเป็นงานเขียนซึ่งสะท้อนความคิดหรือจินตนาการจากประสบการณ์ชีวิตของนักเขียน เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน แต่มีงานเขียนบางเรื่องให้ความรู้โดยสะท้อนเหตุการณ์และ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม วรรณกรรมจึงมีเนื้อหาสะท้อนภาพของสังคม เพราะสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและนักเขียน นักเขียนเป็นสมาชิกของสังคมหนึ่งย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง ได้ถ่ายทอดในเรื่องราวของวรรณกรรม วรรณกรรมและนักเขียนจึงมีอิทธิพลต่อสังคมเช่นเดียวกัน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547: 5)

นอกจากนี้ นักเขียนมีประสบการณ์ชีวิตหลากหลาย ได้ใช้เป็นวัตถุดิบเขียนวรรณกรรม ประกอบมีกับจินตนาการแรงบันดาลใจจากสังคม สร้างสรรค์เป็นผลงานวรรณกรรม วรรณกรรมจึงสะท้อนภาพสังคมในมุมมองและทัศนคติของนักเขียนแต่ละคน วรรณกรรมจึงไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิง แต่ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมตามที่นักเขียนได้สะท้อนไว้ในวรรณกรรม (โชคชัย บัณฑิตศักดิ์, 2542: 1) วรรณกรรมกับสังคมจึงผูกพันกัน โดยวรรณกรรมจะสะท้อนทั้งความคิด ความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละยุคสมัย (อิงอร สุพันธ์ุณี, 2554: 6)

วรรณกรรมเยาวชนเป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชนมีพัฒนาการอ่าน การเขียนและการเรียนรู้ความคิดและค่านิยมที่ถูกต้อง เป็นงานเขียนที่แสดงให้เห็นว่า นักเขียนต้องการให้วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อผู้อ่านและสังคม นักเขียนวรรณกรรมเยาวชนได้สะท้อนภาพของสังคมไทย ซึ่งมีคุณค่าในด้านต่าง ๆ ดังที่มีองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ได้จัดการประกวดและให้รางวัลแก่วรรณกรรมเยาวชนที่ดีเด่น ดังเช่นรางวัลรางวัลเชว่นบุ๊คอวอร์ด ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลเชว่นบุ๊คอวอร์ด พ.ศ. 2558-2560 ในด้านการสะท้อนภาพสังคมไทย ซึ่งจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ของวรรณกรรม สังคมและนักเขียนในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมีคุณค่าต่อผู้อ่านที่เป็นเยาวชนอย่างชัดเจน

ทบทวนวรรณกรรม

1. **ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม** ภาพสะท้อนในข้อนี้เป็นมุมมองและทัศนคติของนักเขียนจากประสบการณ์ชีวิตและสังคม นักเขียนได้นำเสนอเป็นภาพสังคมและวัฒนธรรมผ่านเนื้อหา ตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ พฤติกรรม และความเชื่อของคนในสังคม วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความเกี่ยวข้องกัน เนื้อหาวรรณกรรมจะสะท้อนภาพสังคมในเวลาขณะนั้น วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสะท้อนสังคมที่ดี (อิงอร สุพันธ์ุณี, 2558: คำนำ) การศึกษาวรรณกรรมจะทำให้รู้และเข้าใจสภาพของสังคมในแต่ละยุคได้อย่างชัดเจน (พิชัย ศรีภูไฟ, 2542: 21)

2. **วรรณกรรมเยาวชน** วรรณกรรมเยาวชนเป็นงานเขียนสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเยาวชน เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-18 ปีที่กำลังเจริญเติบโต ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ และอยู่ในช่วงของการศึกษา ความรู้ การวางรากฐานคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ และยังมีคุณค่าและความสำคัญต่อผู้ปกครอง บุคลากรในระบบการศึกษาที่จะนำความรู้ความเข้าใจสภาพของสังคมที่แวดล้อมเยาวชน รวมทั้งนำแนวคิดของนักเขียนที่สะท้อนในวรรณกรรม ไปส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยวิเคราะห์นวนิยาย (Textual Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
2. ศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับการประกวดวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัล เซเว่นบุ๊ค อวอร์ด
3. คัดเลือกวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล เซเว่นบุ๊คอวอร์ด พ.ศ. 2558-2560 จำนวน 6 เล่ม เป็นนวนิยายซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเยาวชนในชนบทและในเมือง ได้แก่ เซนในสวน โลกสวยที่น้ำใส ลูกชายแดน ห้องเรียนไม่มีฝา ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความคิดถึงอยู่ที่นั่น และกระต่ายในพระจันทร์
4. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัล เซเว่นบุ๊ค อวอร์ด พ.ศ. 2558-2560
5. สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์นวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนเซเว่นบุ๊คอวอร์ด พ.ศ. 2558 – 2560 มีผลการวิจัยสรุปได้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ภาพสะท้อนด้านชีวิตความเป็นอยู่ วรรณกรรมเยาวชนทั้ง 6 เล่มได้สะท้อนให้เห็นสังคมไทย ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองและสังคมชนบท ที่มีความแตกต่างกันในด้านสภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ มีผลการวิจัยดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 สภาพแวดล้อม วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนภาพสังคมไทยในด้านสภาพแวดล้อมของสังคมเมืองและสังคมชนบทที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่าง

1.1.1 สภาพแวดล้อมในชนบท ในนวนิยายเรื่อง *กระต่ายในพระจันทร์* กล่าวถึงสังคมชนบท มีสภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ในตอนที่พ่อของนักเขียนเดินทางไปโรงเรียนตอนเช้า กล่าวถึงลักษณะอากาศและสภาพแวดล้อมของชนบท มีตัวอย่างดังนี้

ยามเช้าอากาศสดชื่น เดินไม่ร้อน แต่กลางวันไหนฝนตก ต้องคอยหลบแอมน้ำซึ่งบนถนน กลิ่นดินกลิ่นหญ้า รวมทั้งกลิ่นใบมะพร้าวแห้งโชยมาพอให้หอม แต่บางทีก็มีกลิ่นขี้วัว ขี้ควาย โขยปะปนมาบ้างให้พอทำความเข้าใจว่า ธรรมชาติมันมีทั้งความหอมและความเหม็นของสิ่งรอบตัวเป็นธรรมดา

(*กระต่ายในพระจันทร์, 2560: 32*)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า วิถีชีวิตในชนบทไม่รีบเร่ง เวลาเช้ามีอากาศเย็นสบาย เวลาฝนตกจะมีน้ำซึ่งอยู่บนถนน บรรยากาศสดชื่น มีทั้งกลิ่นดินกลิ่นหญ้าที่หอม แต่ก็ผสมกับกลิ่นจากการทำการเกษตร มีกลิ่นขี้วัวขี้ควาย แม้ว่าจะมีกลิ่นเหม็นก็เป็นกลิ่นจากธรรมชาติที่ไม่ทำลายสุขภาพ

1.1.2 สภาพแวดล้อมในเมือง ในนวนิยายเรื่อง *โลกสวยที่น้ำใส* ให้ภาพสะท้อนสังคมเมืองที่มี

สภาพแวดล้อมที่ทันสมัยแต่ห่างไกลจากธรรมชาติ ในตอนที่แดนเล่าเรื่องการอยู่อาศัยในเมือง เมื่อครูกำหนดให้พูดในหัวข้อ “ที่บ้านฉันอนุรักษ์ธรรมชาติ” มีตัวอย่างดังนี้

“ครอบครัวของเรามีแต่ต้นไม้ที่แม่ปลูกในกระถางบ้าง ปลูกในรางบ้าง แม่ของผมทำสวนบนชั้นดาดฟ้า..... แม่ของผมรักต้นไม้และสวนดาดฟ้ามาก ถึงบ้านผมไม่มีธรรมชาติที่แท้จริง แต่แม่ช่วยให้ผมมีโอกาสอยู่ร่วมกับต้นไม้บ้าง..... นอกจากบนดาดฟ้าก็ไม่มีอะไรเป็นสีเขียวของพืชอีก เวลาผมกับพ่ออยู่บ้าน เราต้องเปิดแอร์ตลอด เปิดประตูหน้าต่างไม่ได้เลยครับ อากาศร้อนอบอ้าว และฝุ่นเยอะมาก”

(โลกสวยที่น้ำใส, 2558: 27)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมในสังคมเมืองแห่งแล้ง ไม่มีต้นไม้ในธรรมชาติที่ร่มรื่น คนในสังคมเมืองก็ต้องการความสดชื่นจากธรรมชาติ จึงปลูกต้นไม้ในกระถาง นอกจากนี้ยังพยายามปลูกพืชผักสมุนไพรเพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและมีต้นไม้ที่ให้ความสดชื่น นอกจากนี้การอยู่อาศัยในอาคารตึกสูงที่แออัด อากาศร้อนมีฝุ่นละออง จึงต้องอยู่ภายในห้องและใช้เครื่องปรับอากาศแทนอากาศตามธรรมชาติ

1.2 การประกอบอาชีพ วรรณกรรมเยาวชนทุกเรื่องได้สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมชนบทและสังคมเมืองประกอบอาชีพแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่างดังนี้

1.2.1 การทำเกษตร ในนวนิยายเรื่อง *เซนในสวน* ได้กล่าวถึงการปลูกผักสวนครัว ในตอนที่ เซนเข้าไปสวนของคุณย่า ปลูกผักสวนครัวหลายชนิด นอกจากนี้ ในสวนยังปลูกต้นไม้จำนวนมาก มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ในสวนของย่ามีผักสวนครัวที่ใช้ประกอบอาหารขึ้นกระจัดกระจายอยู่เยอะแยะไปหมด หลายอย่างย่าลงมือปลูกเอง เช่น ข่า..... แต่อีกหลายอย่างก็ขึ้นงอกงามอยู่ในสวนโดยที่ย่าไม่ได้ปลูก แต่มันถูกปลูกโดยเกษตรกรธรรมชาติจากบรรดาสัตว์ตัวเล็กตัวน้อยและนกในสวน เช่น พริกชี้หนู.....นอกจากนั้นในสวนยังมีผลไม้หลายชนิด มะม่วงหลายสายพันธุ์กำลังออกลูกตกดิน ทั้ง มะม่วงพิมเสน มะม่วงทองคำ มะม่วงอร่อง มะม่วงแก้ว

(เซนในสวน, 2558: 14)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมชนบทจะดำเนินชีวิตเป็นเกษตรกรปลูกผักปลูกต้นไม้ต่าง ๆ โดยเฉพาะผักที่ต้องบริโภคในชีวิตประจำวันปลูกได้ง่าย เช่น พริก มะเขือ มะระ เป็นต้น นอกจากนี้ เป็นที่สงรมพื้นที่กว้างขวางปลูกผลไม้ที่มีต้นมะม่วงหลายพันธุ์จำนวนมาก

1.2.2 การค้าขาย คนที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง ส่วนใหญ่จะทำธุรกิจการค้าขายเพื่อหารายได้ดำรงชีวิตในนวนิยายเรื่อง *โลกสวยที่น้ำใส* ตอนที่แดนเล่าเรื่องชีวิตในสังคมเมือง ได้กล่าวถึงอาชีพการค้าขาย มีตัวอย่างดังดังนี้

บ้านผมอยู่กลางเมือง ใกล้ ๆ กับเขาวราช เป็นย่านที่มีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่มากและถือว่าเป็นย่านธุรกิจที่มีอาคารร้านค้าแออัด ทั้งที่เป็นบ้านไม้และตึก.....รอบบ้านเป็นตึกแถวขายของ หน้าบ้านผมเป็นซอยไม่เล็กเท่าไร มีรถเล่นพลุกลาน ทุกวัน

(โลกสวยที่น้ำใส, 2558: 27)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองไม่มีพื้นที่กว้างขวางมากพอที่จะทำอาชีพเกษตรกรรม สังคมเมืองมีคนอยู่อาศัยจำนวนมาก จึงเหมาะกับการประกอบอาชีพค้าขาย โดยเฉพาะย่านที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอยู่อาศัย จะมีร้านค้าแออัดและวุ่นวาย

2. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา การศึกษาจะมีความสำคัญต่อเยาวชน ซึ่งต้องศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ วรรณกรรมเยาวชนได้สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมีการศึกษาที่เรียนรู้จากครอบครัวและโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การสั่งสอนลูกหลานของครอบครัวไทย ในนวนิยายเรื่อง เซนในสวน ตอนที่พ่อสอนให้ลูกเห็นความสำคัญของงานอ่านหนังสือ โดยเปรียบเทียบกับการตัดกิ่งช่อม มีตัวอย่างดังนี้

พ่อเคยเปรียบช่อมกับหนังสือว่า " การอ่านหนังสือก็เหมือนกับการตัดยอดช่อม ยิ่งอ่านมากก็ยิ่งรู้มาก ยิ่งขยันตัดยอดบ่อย ๆ ช่อมก็จะยิ่งแตกยอด"

(เซนในสวน, 2558: 86)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า ในครอบครัว พ่อแม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกและมีบทบาทสั่งสอนลูกโดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว เป็นวิธีที่การเรียนรู้ทางอ้อม เยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย ผู้ใหญ่จะสอนแทรกความรู้ต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อม เป็นบทบาทของพ่อในครอบครัวจะสอนในลูกรู้จักสังเกตและปลูกนิสัยความขยันหมั่นเพียร เพื่อให้เยาวชนใช้ในการดำเนินชีวิต จะประสบความสำเร็จได้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

2.2 การศึกษาจากโรงเรียน ในนวนิยายเรื่อง เซนในสวน ตอนที่เซนกลับไปอยู่กับย่าในชนบท เซนต้องออกจากโรงเรียนนานาชาติไปเรียนที่โรงเรียนเล็ก ๆ ในชนบท มีตัวอย่างดังนี้

โรงเรียนแห่งใหม่เป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ในตำบล มีนักเรียนอยู่ร้อยละยี่สิบ ครูก็มีอยู่ไม่ถึง สิบคน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีค่านิยมส่งลูกไปเรียนในตัวจังหวัดกันหมดแล้ว.....แน่ละว่า มันแตกต่างกันมาก ระหว่างโรงเรียนนานาชาติในกรุงเทพฯ กับโรงเรียนเล็ก ๆ เก่าซอมซ่อในตำบลเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง

(เซนในสวน, 2558: 59)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษาในเมืองและในชนบทที่แตกต่างกัน โรงเรียนในเมืองได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางมากกว่า สามารถจัดการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ ผู้ปกครองนิยมให้เยาวชนไปเรียน เช่น โรงเรียนนานาชาติเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สอนภาษาต่างประเทศ ส่วนโรงเรียนในชนบทอยู่ไกลจากส่วนกลาง ขาดการส่งเสริมและการสนับสนุน จึงเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและทรุดโทรม มีครูและนักเรียนจำนวนน้อย เพราะผู้ปกครองจะส่งลูกหลานไปเรียนในเมือง แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เยาวชน ทำให้เยาวชนในสังคมชนบทไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับเยาวชนในสังคมเมือง

3. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม วรรณกรรมเยาวชนทุกเรื่องสะท้อนสภาพสังคมไทยในด้านความเชื่อและประเพณี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1. ความเชื่อ วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนความเชื่อของคนไทยที่เคารพศรัทธาศาสนาพุทธทั้งหินยานและมหายาน มีตัวอย่างดังนี้

3.1.1 ความเชื่อเรื่องทำบุญ ในนวนิยายเรื่อง *ห้องเรียนไม่มีฝา* สะท้อนความเชื่อเรื่องทำบุญซึ่งเป็นคำสอนเรื่องการทำความดีตามหลักของศาสนาพุทธ ในเนื้อเรื่องกล่าวถึงสามเณรมุสิกออกไปรับบิณฑบาต ชาวบ้านได้เตรียมอาหารใส่บาตร แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธของคนไทยในสังคมชนบท มีตัวอย่างดังนี้

ถัดจากบ้านหลังแรก กับข้าวของหลังต่อ ๆ ไปที่ใส่ในบาตรก็คล้ายกัน คือแม่กึ่งผัดน้ำผึ่ง บ้างก็เป็นไข่ต้มหรือปลาแห้งทอด กับข้าวใส่บาตรส่วนหนึ่งก็ไปทางอาหารแห้ง ไม่ใส่แกงเหมือนอย่างวัดของหลวงสูง จึงเป็นคำตอบว่าทำไมที่นี่ไม่มีได้กวัดถือปิ่นโต

(ห้องเรียนไม่มีฝา, 2559: 27)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเคารพศรัทธาศาสนาพุทธ ปฏิบัติตามคำสอนเรื่องการทำความดี จึงมีความเชื่อเรื่องการทำบุญ ทำความดีด้วยการทำอาหารมาใส่บาตรเป็นประจำ และเอาใจใส่ทำอาหารให้เหมาะสมคือเป็นอาหารแห้ง

3.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ในนวนิยายเรื่อง *ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่ไหน* สะท้อนความเชื่อเรื่องพระโพธิสัตว์ของคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ที่กล่าวถึงบ้านของนักเขียนมีรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม หน้าของนักเขียนเป็นคนไทยเชื้อสายจีนได้กราบไหว้เจ้าแม่กวนอิมอย่างสม่ำเสมอ มีตัวอย่างดังนี้

หากมีใครมองเข้ามาในบ้านผม อาจเข้าใจผิดว่าบ้านหลังนี้เป็นศาลเจ้า ไม่ก็คงมีคนทรงเจ้าหรือรับตุ๊กตง เพราะรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิมขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่กลางบ้านช่างดูขลังและชวนให้เชื่อไปอย่างนั้น.....อิ้ผมก็กราบไหว้ไม่มีขาดตกบกพร่อง ไม่ว่าเทศกาลใด ของไหว้จะถูกวางบูชาเต็มพื้นที่ว่างด้านหน้าตรงฐานของเจ้าแม่ฯ

(ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่ไหน, 2559: 30)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์ที่来帮助เหลือมนุษยให้หลุดพ้นจากความทุกข์ตามคติพุทธศาสนาในนิกายมหายาน จึงกราบไหว้บูชาด้วยอาหารและผลไม้ ต่าง ๆ ไม่ขาดโดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญ ๆ

3.2. ประเพณี วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนประเพณีของคนไทยในเทศกาลต่าง ๆ มี 4 เรื่อง คือ เซนในสวน ห้องเรียนไม่มีฝา ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความคิดถึงอยู่ที่ไหน กระต่ายในพระจันทร์ มีตัวอย่างดังนี้

3.2.1 ประเพณีในเทศกาลออกพรรษา ในนวนิยายเรื่อง เซนในสวน กล่าวถึงประเพณีทำบุญในเทศกาลออกพรรษา ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการอยู่จำพรรษา 3 เดือนของพระภิกษุ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ในตอนที่ย่าของเซนเตรียมอาหาร นำไปทำบุญที่วัด ดั่งมีตัวอย่างดังนี้

พอล่วงเข้าเดือนตุลาคมก็เป็นเทศกาลงานบุญออกพรรษา ย่าทำกับข้าวหลายอย่างไปทำบุญ ทั้งแกงส้มปลาช่อน ผัดเผ็ดปลาตุก คู่อี่ปลาหมอคเทศ ขนมหวานยาก็ทำจากดอกโสนที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ

(เซนในสวน, 2558: 91)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมชนบทเคร่งครัดในพิธีกรรมทำบุญ

ตามประเพณี โดยเฉพาะในเทศกาลสำคัญทางศาสนาพุทธ จะเตรียมอาหารจากธรรมชาติด้วยฝีมือของตัวเอง ด้วยความศรัทธาในศาสนาพุทธ นอกจากนี้วรรณกรรมเยาวชนแสดงให้เห็นวัฒนธรรมอาหารของคนไทยในชนบทจะหาวัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติ ดังเช่นถ้าอยู่อาศัยริมน้ำ ก็จะหาปลา ดอกโสน เป็นต้น มาทำอาหารคาวและอาหารหวาน

3.2.2 ประเพณีบวช ในนวนิยาย เรื่อง ห้องเรียนไม่มีฝา สะท้อนภาพประเพณีบวชมีความสำคัญสำหรับชายไทย ถ้าเป็นเยาวชนจะบวชเป็นสามเณรอายุ 20 ปีบวชเป็นพระภิกษุ เพื่อศึกษาหลักธรรม คำสอนของศาสนาพุทธ ในตอนที่สามเณรมูลัดตสินใจบวชเป็นพระ มีตัวอย่างต่อไปนี้

งานบวชมูลัดง่าย ๆ หลวงลุงเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด เพียงให้พ่อแม่ญาติโยมยกข้าวหม้อแกงหม้อมาเลี้ยงพระ และรับประทานกันเองในกลุ่มญาติพี่น้องก็เพียงพอแล้ว หลวงลุงบอกญาติโยมที่มาร่วมว่า ถ้ายึดตามพุทธประวัติ การบวชในพระพุทธศาสนาไม่ต้องสิ้นเปลืองอย่างที่ชาวพุทธทั่วไปทำกันตอนนี้ เพราะจุดประสงค์ของการบวชที่แท้จริงคือการละกิเลส มิใช่พอกพูนกิเลส

(ห้องเรียนไม่มีฝา, 2559: 4)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยโดยเฉพาะคนในชนบทยังยึดถือและให้ความสำคัญกับการบวช ในชนบทจะจัดงานบวชที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อสิ้นเปลืองเงิน มีพระอาวุโสทำหน้าที่บวช พ่อแม่ญาติพี่น้องจะมาช่วยกันจัดพิธีกรรม ทำอาหารถวายพระ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความสามัคคีร่วมมือช่วยเหลือกันในครอบครัวและในชุมชน

4. ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย วรรณกรรมเยาวชนทุกเรื่องได้สะท้อนภาพและเรื่องราวความสัมพันธ์ของคนไทยในครอบครัวและในชุมชนที่อยู่อาศัยร่วมกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ครอบครัวของคนไทยในชนบทเป็นครอบครัวประกอบด้วยพ่อ แม่และลูก บางครอบครัวยังมีปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นครอบครัวมีความสุขและอบอุ่น ส่วนครอบครัวของคนไทยในเมืองเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีพ่อ แม่และลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน แต่มักจะมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินไม่ใกล้ชิดกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในนวนิยายเรื่อง เซนในสวน สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและสนิทสนมใกล้ชิดกันของพ่อและลูก ในตอนที่เซนเมื่อเลิกเรียนกลับบ้าน แล้วก็เข้าไปในสวนช่วยพ่อทำงาน และไปตกปลาด้วยกัน เพื่อนำมาทำเป็นอาหารของครอบครัว มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ผมเปลี่ยนเสื้อผ้าจากชุดนักเรียนเป็นชุดอยู่บ้านแล้ววิ่งตามพ่อเข้าไปในสวน พ่อกำลังใช้จอบขุดหาไส้เดือนไว้ใช้ทำเป็นเหยื่อตกปลา ... หลังจากได้เหยื่อมากพอ ผมกับพ่อก็ช่วยกันขุดดินเปิดและเหยื่อไปที่เพิงพักท้ายสวน ... ผมถือเบ็ดครั้งละสี่ห้าคันเดินตามพ่อไปตามริมคันนาที่ต่อจากท้ายสวน ส่งเบ็ดให้พ่อเกี่ยวเหยื่อปักเอาไว้ พอหมดก็กลับไปเอาใหม่ จนกระทั่งเบ็ดที่พ่อทำไว้หมดเกลี้ยง

(เซนในสวน, 2558 : 73)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในครอบครัวใกล้ชิดมีความรักใคร่สนิทสนมกัน

ลูกจะช่วยทำงานของครอบครัว เช่นช่วยพ่อหาไม้เต๋อนในสวนไปเป็นเหยื่อตกปลาเป็นอาหาร ความสัมพันธ์ที่ดีเช่นนี้ จะทำให้ครอบครัวมีความสุข และเยาวชนเห็นแบบอย่างดีจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป

ในนวนิยายเรื่อง ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความคิดถึงอยู่ที่นั่น สะท้อนให้เห็นครอบครัวของเยาวชนในเมือง ไม่ได้ใกล้ชิดพ่อแม่และไม่ได้รับความรักการเลี้ยงดูที่เอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่เป็นภาระให้ญาติคนอื่น ๆ ดูแลแทน ดังตัวอย่างดังนี้

ก่อนผมโตพอที่จะนั่งรถเมล์ไปเรียนเพียงลำพัง อีคือคนที่จูงมือผมขึ้นรถเมล์สาย 49 ไปส่งที่โรงเรียน ทุกเช้าตอนเดินเข้าประตูโรงเรียนจึงเป็นความระทึกใจเล็ก ๆ ด้วยกลัวเพื่อนจะเห็น ยิ่งวันไหนอีชวนกินมื้อเช้าที่ร้านไก่ทอดซึ่งอยู่ชั้นบนของโรงอาหารยิ่งแล้วใหญ่

(ความทรงจำอยู่ที่ไหน ความคิดถึงอยู่ที่นั่น, 2560: 72)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนในเมืองมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์แบบ พ่อแม่ไม่ได้เลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด มีญาติมาดูแลแทน เช่นช่วยพาไปโรงเรียน ทำให้เยาวชนรู้สึกอายที่ไม่มีพ่อแม่ดูแลเอาใจใส่นอกจากนี้ยังต้องช่วยเหลือตัวเองตามลำพัง ดังเช่นการขึ้นรถเมล์ไปโรงเรียนตามลำพัง

4.2 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนไทยที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การทำบุญตามประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ ดังตัวอย่างนี้

4.2.1 คนที่อยู่ในชุมชน ในนวนิยายเรื่อง *กระต่ายในพระจันทร์* ตอนที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของชุมชนบนเกาะ สมุย ชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้เคียงกัน จะออกมานั่งพักผ่อนและพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุดาจำได้ว่าชาวสมุยมักออกมานั่งรับลมยามเย็นที่ม้าหินหรือตั่งไม้หน้าบ้านเรือนไม้ นั่งคุยกันข้างนั่งมองคนที่ผ่านไปผ่านมาบ้างเป็นกิจวัตร ช่วงปิดเทอมที่ สุดาและญาติพี่น้องของเธอกลับไปบ้านหัวถนน ก็จะพากันออกมานั่งหน้าบ้านตามวิถีชาวเกาะที่นั่นเช่นกัน

(กระต่ายในพระจันทร์, 2560: 64)

จากตัวอย่าง วรรณกรรมเยาวชนสะท้อนว่าคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน เมื่อพบกัน ดังเช่นในเวลาเย็น เลิกจากการทำงานแล้วก็จะออกมานั่งพักผ่อนที่หน้าบ้าน ได้สังสรรค์และพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนอื่น ๆ ในชุมชน แสดงถึงการมีมิตรไมตรี ไม่ห่างเหินหรือขัดแย้งกัน เสมือนเป็นญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลเชว่นบู๊ค อวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 สรุปผลการวิจัยได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลเชว่นบู๊คอวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 สะท้อนสังคมไทยทั้งที่เป็นสังคมชนบทและสังคมเมือง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ชีวิตความเป็นอยู่ 2) การศึกษาของเยาวชน 3) วัฒนธรรมความเชื่อและประเพณี 4) ความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย โดยมีเนื้อหาแสดงให้เห็นสภาพสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต การศึกษา ความสัมพันธ์ของคนไทยที่แตกต่างกันของคนในสังคมชนบทกับในสังคมเมือง และมีความเชื่อและประเพณีที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ

การวิจัยนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนเซเวนบูคอวอร์ด พ.ศ. 2558–2560 ซึ่งสะท้อนภาพสังคมชนบทและในเมืองทั้ง 4 ด้าน มีผลที่สอดคล้องกับแนวคิดความสัมพันธ์ของสังคม วรรณกรรมและนักเขียนตั้งที่ธานีวัฒน์ บุญโต (2542: ๖) อธิบายว่า นักเขียนเป็นสมาชิกของสังคมได้นำวัตถุดิบที่เป็นชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ในสังคมมาเขียนเป็นวรรณกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ MA YUAN (2555) เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล” พบว่า นวนิยายสะท้อนภาพสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ใช้ชีวิตต่อสู้กับความยากจน การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีคุณธรรมด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมและ ประเพณี ฯลฯ และมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน จึงทำให้เข้าใจได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนประเภทนวนิยายที่ได้รับรางวัลเซเวนบูคอวอร์ด ได้สะท้อนภาพสังคมไทยจึงสัมพันธ์กับผู้อ่าน ผ่านประสบการณ์ชีวิตของนักเขียนที่ถ่ายทอดในเรื่องราวของวรรณกรรมเยาวชนได้อย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- โชคชัย บัณฑิตศักดิ์. (2542). *การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้นในนิตยสาร 'ช่อการะเกด'* ช่วง 2535-2539. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานีวัฒน์ บุญโต. (2542). *ภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนในวรรณกรรมของ หยก บูรพา*. ปริญญาโท กศ.ม. (สาขาวิชาภาษาไทย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชัย ศรีภูไฟ. (2542). *วรรณคดี สังคม และการเมือง*. อุบลราชธานี : คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- อิงอร สุพันธุ์วัฒน์. (2554). *วรรณกรรมกับสังคม*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). *เลื่อมลายสายรุ่ง ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
- MA YUAN. (2555). *ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล*. วิทยานิพนธ์ (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.